

TRACE

**Traditional Children's Stories for a Common
Future**

Ni u drvo, ni u kamen
zabilježila i prilagodila Marija Šarac

U jednom selu kraj rijeke Cetine živjela je jedna djevojčica. Prema svima je bila ljubazna. Razigrana djevojčica bila je omiljena među vršnjacima. Razlikovala se od njih jer je voljela sjediti u društvu starijih i upijati njihove priče, čak i kada ih nije razumjela. Bila je pristojna pa bakine prijateljice nisu zamjerale što je dovodi sa sobom. Tako je veza najmlađe unučice i njene bake bivala sve jačom kako je vrijeme prolazilo.

Djevojčica je odrasla u lijepu djevojku. Baka je pažljivo pratila tko je na nju bacio oko, a još više na to, tko se svidio njenoj mezimici. Govorila joj je kako to mora biti netko tko će je voljeti baš takva kakvom je, jer ako ne bude, tada nikada neće biti sretna. Unuka je te riječi pripisivala velikoj bakinoj ljubavi i nije znala što to znači „voljeti te baš takvu kakvom jesi“. Puno je savjeta još baka govorila svojoj unuci. Većinu je prihvaćala jer je baka sve objasnila osim onog „takva kakva jesi“. Kada bi je upitala, baka bi joj odgovarala kako će znati značenje tih riječi kada dođe vrijeme i kako joj ona to ne može sada objasniti.

Svidio se unuci momak iz njenog sela. Baka nije bila zadovoljna i govorila je unuci kako je on dobar, ali nije za nju, jer se boji što će biti kada dođe njeno vrijeme. Unuka nije razumjela, ali nije puno ni pitala. Onako zaljubljena, molila je baku da ga prihvati. Opet je baka ispunila svojoj unuci želju. Prošlo vrijeme, spremila se dota, došlo vrijeme za udaju. Pir je bio kao i svaki drugi; pun pjesme i veselja. Život se nastavio sasvim uobičajeno.

Vrijeme je prolazilo, a baka je bila sve slabija. Govorila je unuci da će sve što ona zna i ima biti preneseno na nju – jer je najmlađa i najdraža joj unuka. Došlo je ubrzo njeno vrijeme. Ispratila dostojanstveno unuka baku, a svako brećanje zvona u dušu bi je taklo.

Nije prošlo puno vremena, a unuka je noću sve lošije spavala. Ujutro je sve umornijom izgledala.

Zabrinuo se njezin muž, ali bi nakon teška kopanja u polju i večere, čvrsto zaspao. Ipak, bilo mu je sve više sumnjivo kako njegova žena izgleda. Jednu noć je nemirno sanjao, pa se naglo probudio. Prenuo se od šoka. Njegova žena nije bila u krevetu. Htio ju je pričekati, ali je umoran opet zaspao. Kad se probudio, njegova žena je mirno spavala pored njega.

Odluči sljedeći dan malo manje raditi, za večeru malo manje pojesti i malo manje vina popiti. Kad su legli, on se pravio da spava. Nakon nekog vremena, mlada žena se digne iz kreveta. Skine onu tešku spavaćicu od sukna i ode do komina. Žena uze crnilo s tava i bronzina i maže se dok god nije bila potpuno crna. Tada reče:

Ni u drvo ni u kamen

Već u Puju pod orije.

Kad je to izgovorila, žena je nestala.

Muž onako prestrašen ipak odluči slijediti je da sazna gdje ide i što radi. Lako je bilo skinuti spavaćicu i namazati se čađom, ali u onom strahu nije zapamtio što je točno rekla pa izgovori:

I u drvo i u kamen

I u Puju pod orije.

Nađe se odjedanput vani, a udara u svako drvo i u svaki kamen. Nisu udarci bili baš lagani. I tako ga nosio neki vihor i udara sa svih strana. Sav izubijan, odjedanput nađe se iza neke stijene. Prepoznaje mjesto. Tu je bilo najviše orija u mjestu. Ali ono što nitko nije znao da se tu po noći družu vješte žene koje znaju kako doći, a nijedna nije bila izubijana kao on. Gledao on njih tako u čudu i veliku strahu, nije mogao zamisliti da je tu i njegova dobra žena.

One su sjedile u krugu, pjevale neke tihe pjesme, smijale se iza svega glasa. Na sredini kruga bila je zapaljena vatra koja je svako malo pucketala, kako već vatra na kominu pucketala, samo puno jače i svjetlije. Na toj vatri nalazio se veliki bronzin iz kojeg se dimilo. Svako malo jedna od njih je ubacila u bronzin nešto od čega bi dim bio još jači pa se širio dalje od kruga gdje su one sjedile. Osjetio čovjek kako ga dim i mirisi mantaju i smanjuju onaj strah koji ga je bio sasvim obuzeo, pa bi se i on smijao, ali je znao da one ne smiju shvatiti da je on tu pa se jedva suzdržavao. Ta ritmična buka ga pomalo uspavala pa je na neko kratko vrijeme i zaspao.

Onda je najednom čuo dole iz sela kako pijetlovi pjevaju. Sve stade, svi drugi zvukovi. Odjednom sve one žene prekrivene crnilom i čađom, jedna po jedna pretvori se u plamenu kuglu i svaka odletjela u pravcu odakle je došla. Svaka prema svome selu prije zore i zvijezde Danice u najtamnijem dijelu noći. Kao da su s neba zvijezde odlučile otići prema zemlji. Koliko ga je čudilo ovo prije što je vidio, ovi plamenovi koji lete su ga još više prestrašili. Gledao je i nije se mogao pomaknuti.

Bližila se zora. Sunce se već naziralo. Tek tada se malo razbistrio i postao svjestan da je u po planine namazan čađom i bez odjeće. Sjeti se riječi, ali već je bilo prekasno. Previše je bilo svjetla da bi vijar došao po njega,. Svanuo je dan, a on je, skrivajući se u strahu da ga netko ne vidi, nekako pokušao doći do svoje kuće. Nije to bilo lako. Vodarice u to vrijeme idu do izvora po vodu. Djeca vode blago na pašu, a marljivi težaci već se spremaju u polje.

Veći dio sela je prošao i bio blizu svog zaseoka. Tamo ga ugleda njegov kum. Kad ga je vidio onako golog, crnog i punog modrica i ogrebotina, nije ga prepoznao pa se počeo od straha krstiti i moliti na sav glas. Rekao mu ovaj da mu je on kum i samo da ga uvede u kuću i nečim ogrne pa da će mu sve reći. Kad se opravio od silnog straha i prepoznaje mu glas, kum ga primi, ogrne i sve sasluša.

Vjerovao je kum svome prijatelju i sam se sjetio što je tu noć doživio. Treba se oteliti krava pa se digao prije zore. Kad je prošao kraj susjedine kuće, svijetla kao da se zapalila jače nego ikad pa je jasno vidio susjedu u kući kako se prije zore i Danice umiva i po kući mete.

Kad je muž poslušao kuma i došao kući, žena mu potrči u susret i vidi ga cijelog izubijanog.

A on joj reče: I u drvo i u kamen

I u Puju pod orije.

Izraz njezina lica sve mu je rekao.

Svaku večer je sakrivao tave i bronzine. Žena više nije bila neispavana, ali ni vesela kako je do tada znala biti. Sjetila se svoje bake i shvatila značenje riječi „takva kakva jesi“.